

Un document despre o ceată de tâlhari din Balta Brăilei (1782)

Condicile domnești, pe care le-a cercetat mai mulți ani la rînd V.A. Urechia, alegînd pentru publicare numai documentele pe care le-a considerat ca prezentînd interes, conțin încă numeroase informații inedite referitoare la diferite aspecte ale vieții sociale, economice și politice ale Principatelor Române. Așa este, de pildă, documentul din 22 august 1782 care are ca obiect cercetarea întreprinsă de pitarul Constantin Ghiurgiu, ispravnic de Slam Rimnic, în pricina uciderii de către o ceată de tâlhari turci din Balta Brăilei a unui turc din Hirșova și a românului Chiru din satul Vadu Săicii, acel județ¹.

Se arată că turcul hîrșovean se căsătorise cu o fată din satul Gropeni din raiaua Brăilei², așadar cu o româncă, pe care o dusesese în Dobrogea, dar, după cum rezultă din document, fără asentimentul părinților acesteia. Revinînd și împăcîndu-se cu socrul său, acesta, la plecare, i-a dat donă vaci drept zestre. La încercarea de a trece în baltă, împreună cu românul Chiru, pe care-l tocmise ca ajutor, au fost atacați de un grup de tâlhari turci și omoriți amîndoi³. Se menționează că acești răufăcători bintuiau prin baltă, pe la Plopii Frumoși, Ruginoasa și Stoenеști. Știm sigur că Stoenеști este denumirea unui sat din ostroave⁴, ceea ce ne face să credem că celelalte două toponime desemnau tot așezări umane, dispărute după aceea. Pe lîngă mai multe aspecte pe care putem descifra în acest document⁵, apare și acela al legăturilor neîntreprinse, pe multiple planuri, între Dobrogea și teritoriile românești de la stînga Dunării.

TUDOR MATEESCU

1782 august 22, f. 1. Raport al pitarului Constantin Ghiurgiu, ispravnic din județul Slam Rimnic, către Domnul Țării Românești, Nicolae Caragea, despre uciderea în Balta Brăilei de către o ceată de tâlhari turci a românului Chiru și a unui turc din Hirșova.

! Înștiințarea dă la pitar(ul) Ghiurgiu, ispravnic din Slam Rimnic, pentru un turc ce s-au omorît în ostroave dă turci hoți.

¹ În prezent Polizești, județul Brăila. Vezi *Marele dicționar geografic al României*, vol. V, București, 1902, p. 42.

² Radu I. Perianu, *Raiaua Brăilei. Noi contribuțiuni*, în „Revista istorică română”, XV (1945), fasc. III, p. 307, 315.

³ La 1782 chiar, se menționează existența unor tâlhari în Deltă, la Sulina. Vezi Yoseph Mikoscha, *Reise eines Polen durch die Moldau nach der Türken*, vol. I, Leipzig, 1793, p. 25. De asemenea călătorul german Yenne amintește de cetele de bandiți din părțile Hirșovei, la 1786. Vezi Constantin I. Karadja, *Un călător pe Dumăre în anul 1786*, în „Revista istorică”, X (1924), nr. 1—3, p. 45.

⁴ Radu I. Perianu, *op. cit.*, tabelul nr. 3.

⁵ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 9, f. 19—20r.

Pre înălțate doamne,

Luminată porunca mării tale dă la 16 ale luni<i>)</i> aceștiia cu lipcan dă olac ni s-au trimis, astăzi cu multă plecăciune o am primit, întru care ni să arată pentru un turc hirșovean ce, întorcindu-să dă la Brăila cu 2 vaci, ar fi luat pă un Chirul dă la satu<l> Vadu Șăici<i>)</i>, dă la acest județ, să-i dea ajutor la aducerea vacilor dă acum, găsindu-să turcul mort aproape dă hotaru<l> acestui județ, în malul Dunări<i>)</i> lingă satu<l> Bărtești din sud Ialomița, este bănuială, că l-ar fi omorît Chiru, fiindcă lipsește, și ni să poruncește ca negreșit să găsim pă Chiru dă vom ști, și să-l trimitem la București. Vei ști măriia ta că această ucideră, aflată fiind dă noi, care 10 zile sint dă atunci, am făcut tot felu <l> dă cercetare, atit¹ prin căpitanu<l> dă Albotești, cit și prin alți oameni din partea locului, și ne adevărim că acel turc au fost hirșovean, și dă astă vară, viind la un sat din raia ce să numește Gropeni, au luat pe fata unui țaran, avind dragoste de dinsa, iar acum întorcindu-să dă s-au împăcat cu socră-său, i-au dat și 2 vaci, dă zestre, și tocmind pe acel Chiru dă la Vadu Șăici<i>)</i> ca să-i dea ajutor la ducerea vacilor pină în ostroavele Dunări<i>)</i> să discolipsea*, neputind să le treacă girlele. Unde văzind numitu<l> turc pe alți turci într-un ostrov și socotindu-i că sint oameni buni, i-au fost rugat să le dea ajutor, dar ei viind asupra lor, fără a nu mai face altă vorbă, au tras cu pistoalele atit în Chiru cit și în hirșoveanul, și omorind pă Chiru l-au aruncat în apă. Care ducindu-să în jos, pină în drept Gropenilor, în raia, l-au găsit niște șăicari, și scoțindu-l l-au îngropat, iar pă turc, trăgindu-l ucigași<i>)</i> la uscat, l-au despuiat dă toate ce au avut și l-au lăsat mort, unde s-au găsit în margine. Care acei ucigași sint dintre cacicîni<i>)</i>** aceia ce am mai înștiințat mării tale că umblă prin bălți și prin ostroavele dă la Plopi<i>)</i> Frumoși, și pă la Ruginoasa, și pă la Stoenesti, făcînd jafuri și ucideri. Care pentru această pricină a ucideri<i>)</i> numitului turc gata era înștiințarea dă a o trimite cătră înălțimea ta, cînd și lipcanu<l> sosind, nu lipsim, cu întoarcerea lui, a face știre înălțimi<i>)</i> tale. Și ani<i>)</i> înălțimii tale să fie mulți și norociți.

1782 avgust 22.

Al mării tale prea plecată slugă,

Costand<in> pitar

Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 9, f. 19—20r. Copie.

* a *discolipsi* (*discolepsi*) = a se împotrivi, a face greutate, a refuza.

** recte *ceapcîni* = vagabonzi